KWARTAALSCHRIFT van de Historische vereniging OLD REURLE.
Jaargang 16 nummer 3 (3e kwartaal 1999)

Voorzitter M.G.Kok, Barchemseweg 67, 7261 DB Ruurlo.
Telefoon 0573 - 453090.
Secretaris L. W. Besselink, Nijverheidsstraat 8, 7261 AK Ruurlo.
Telefoon 0573 - 452376.
Postbusnummer 61, 7260 AB Ruurlo.
Penningmeester A. Flierman, Vrochterdijk 16, 7244 PN Barchem.
Telefoon 0573 - 451921.
Bankrekening: RABO-bank Ruurlo, rekeningnummer 3567.22.996
T.n.v. historische vereniging Old Reurle.
Girorekening RABO-bank : 905733.
Lid Mevr. R. Greupink - Wolsink, Hessenweg 4, 7261 AP Ruurlo.
Telefoon 0573 - 452477.
Lid G. J. Kleyn Winkel, Dwarsdijk 10, 7025 CR Halle.
Telefoon 0573 - 461248
Eindredactie J. H. Tornij, Watersnipstraat 2, 7132 DG Lichtenvoorde.
Telefoon 0544 - 379691.
Redactieleden W. J. Bluemers, Schoolstraat 1, 7261 GH Ruurlo.
Telefoon 0573-452062.
H. Post, 't Heering 13, 7261 VK Ruurlo.
Telefoon 0573-451264.

Ons internetadres is: **http://www.tref.nl/berkel-ijsselland/oldreurle**.
De vereniging is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Zutphen, onder **nummer 40103401**.
Het kwartaalblad "Onder d'n Kroezeboom" is geregistreerd onder nummer **ISSN 0929-919X**.

-o-o-o

In 1929 trouwt Gerritdina Nieuwenhuis met Hendrik Willem Weenk. Ook de huidige bewoners zijn uit deze familie, vandaar Hendrik Willem Weenk van de Bonenpotter. Na het vertrek van Jan naar de Bruil, hebben op de "oude Bonenpotter" nog diverse families gewoond, en op 2 september 1919 werd de heer Jan Mekking, wonende op de Bonenpotter tot doodgraver benoemd door de gemeente Ruurlo. Op 20 december 1926 wordt hij opgevolgd door H.J. Dijkman, en werd er een begraaftoestel aangeschaft.(deze gegevens zijn opgezocht door de heer G. Kreeftenberg)
Ondanks dat de naam Bonenpotter verhuisd was naar de Bruil, bleef het toch altijd in Ruurlo, Diekman de Bonenpotter, en misschien waren er wel mensen die hebben gedacht dat het woord " bonenpotten " en andere omschrijving was van " iemand begraven", een soort beroepsaanduiding dus.
De derde Bonenpotter is de naam van de parkeerplaats achter het kerkhof, en met de aanleg van de nieuwe rondweg zal er zeker een naam verdwijnen.

Bij deze naspeuringen over oude boerderijen en oude gemeente-gegevens is mij weer eens duidelijk gebleken wat wij onder onze leden toch onbetaalbare mensen hebben zoals de heer Kreeftenberg, of de heer Toevank, die in staat zijn op heel veel vragen op het gebied van oud Ruurlo en zijn bewoners heel veel gegevens voor de dag te toveren. We moeten zuing zijn op zulke leden.

Uit de ziekenboeg.
Onze Reina Greupink, van de evenementencommissie, is vorige maand (juli) geopereerd aan een ernstige keel-aandoening, en is begin augustus weer thuis uit het ziekenhuis. Het herstel zal geruime tijd in beslag nemen, want ze moet opnieuw leren praten, het eten en drinken is ook aangepast, maar ze gaat, zeer tot tevredenheid van de behandelende artsen, goed vooruit, en is zelf natuurlijk wat ongeduldig, want voor haar kan het niet snel genoeg gaan. Vanuit het bestuur houden wij contact met haar, en houden u via onze seizoenavonden, ook op de hoogte. Blijken van belangstelling van uw kant zijn natuurlijk altijd zeer welkom. Wij wensen haar veel moed en geduld bij een hopelijk voorspoedig herstel.

Willem Bluemers, van de redactiecommissie, is vorige maand ook weer geopereerd aan een zeer ernstige hernia, en ook hier kunnen we zeggen, zeer riskant, maar ook buiten verwachting, goed geslaagd. Wim loopt al weer buiten, nog wel beperkt, maar ook zonder krukken. Een goede verbetering, en zijn aanvraag voor aangepast vervoer is door een actief beleid van het gemeentelijk apparaat, vrij snel behandeld en toegewezen, en u kunt hem dus tegenkomen in zo'n miniauto'tje, vrij in de natuur, waar hij liefhebber van is.
Ook aan Wim heeft het bestuur namens onze vereniging, de broodnodige aandacht besteedt.

We zien elkaar hopelijk op onze eerste seizoenavond, 13 oktober a.s. We beginnen het seizoen met een boeiende dialezing van de bekende bomenexpert G. de Graaf uit Barneveld, altijd goed voor een zeer geslaagde avond.
Op zaterdag 9 oktober a.s. is in Didam de "dag van de streekcultuur in Achterhoek en Liemers'. Deze dag wordt gehouden in de Markthal, en is open van 11.00 uur tot 17.00 uur. Wij zullen daar met wat propaganda-materiaal aanwezig zijn voor onze vereniging.

Martin Kok, voorzitter.

VAN HET SECRETARIAAT.....

De secretaris heeft in deze zeer warme zomerse dagen geen of weinig nieuws te melden.
Het bestuur gaat 25 augustus a.s. weer vergaderen.

Aan ingekomen stukken betrof het hoofdzakelijk tijdschriften van zustervereningingen.

Ook zijn er in het afgelopen kwartaal enkele mutaties in het ledenbestand te melden.

Het bestuur is bezig om het programma voor het a.s. seizoen vast te stellen, hierover volgt nadere informatie van de commissie .

Leo Besselink, secretaris

DE ZUTPHENSE ALMANAK

Was dat niet een goed idee van ons lid Henk Hietbrink uit Markelo?
Hij stuurde ons een volledige fotokopie van de Zutphensche Almanach, jaargang 1767. waarschijnlijk heeft hij daarbij gedacht: Daar kan de redactie van d'n Kroezeboom wel een verhaaltje bij schrijven. Zeker valt dat te proberen, vooral als je de verbeeldingskracht een beetje vrij spel geeft. De gedachten komen al op gang bij het lezen van de inleiding tot die Almanach: daar is namelijk G.J. Couleman aan het woord, de Secretaris van Burgemeester en Schepenen der Stad Zutphen. Op den 12. Julij 1757 zit hij daar in zijn statige kabinet in het Stadhuis aan zijn schrijftafel; witte pruik op met zwart strikje achter in de hals, in deftig gewaad met kant aan kraag en de manchetten. Hij neemt zijn ganzenveer en schrijft niet zwierige krullen zijn naam on-deraan een document, en daarmee "doet hij cond aan allen dengeenen dien het behoord", dat aan Henricus van Bulderen het alleenrecht is verleend tot het drukken en verkopen van de Zutphensche Almanach. Deze Van Bulderen was boekdrukker en verkoper in Zutphen die met ingang van 1758 een "octroy" voor liefst vijftien jas verwierf! Hij moet een ondernemend men met lef en ook met wat geld zijn geweest, om deze onderneming aan te durven. Hij was niet de eerste en zeker niet de enige drukker van een almanak, maar voorzag wel voldoende kopers in Stad en Graefschap Zutphen. Wij moeten daarbij niet vergeten, dat in de 18de eeuw de gewone man, als hij althans lezen en schrijven kon, tenminste twee boeken in huis had: de bijbel en de almanak.
In die tijden al was een almanak een gids voor het dagelijks leven en nuttig voor vrijwel iedere boer of burger. Gegevens over zonsopgang en maanstanden konden door knappe rekenmeesters aan de universiteiten van Franeker en Harderwijk al 1ang tevoren precies worden berekend, en wie bij nacht en ontij al op weg moest kon op de volle maan wachten om de kleinste kans te lopen onderweg zijn nek te breken in een tijd, waarin wegverlichting een onbekend begrip was. Het kalendergedeelte vermeldde ook bij iedere dag, wat voor markt er was in welke plaats, in de stad Zutphen tot in de verre omtrek. Boeren, neringdoenden en ambachtslui wisten daardoor, vanwaar zij goederen konden betrekken en waar zij hun producten konden heen brengen. Maar: om handel te kunnen drijven moet er ook vervoer zijn. Henricus van Bulderen had dat goed ingezien en gezorgd voor een hoofdstuk "het Afgaan en Aankomen der Posten en Booden, het Vertrekken der Wagens, Karren en Beurtschepen". Er werd veel gevaren in ons land: waterwegen genoeg. Vrijdag om 8 uur's ochtends van Zutphen op Harderwijk en vandaar per tjalk naar Amsterdam, daar was tenminste een dag voor nodig, afhankelijk van wind en getij op de Zuiderzee.
Natuurlijk, het kon ook vlugger. Er reden diligences of postkoetsen naar de steden in de andere gewesten. Stel je voor: in de nauwe coupé zaten de reizigers dicht opeen, met tassen op de schoot; de mannen pijp-smokend, de vrouwen gehuld in een wolk van reukstof. Hotsend over de zandwegen met een snelheid van misschien 15 kilometer per uur duurde zo'n reis vele uren. Je snapt: wie niet op reis hoefde bleef thuis en deed de zaken per brief af. De Postmeester op de Turfmarkt, zo zegt de Almanach, verzond "op Maandag en Donderdag de Brieven na Over-Yssel en Oost- en West-Friesland. Op Dinsdag gaan de Brieven na Gulik-kerland, Duytsland, Sweden en Muskoviën. Op dezelfde dagen ontfangt men wederom Brieven. Betaling bij den Postmeester: enkele stuivers tot een schelling".
Er waren in de achttiende eeuw al redelijk werkende postdiensten in de Republiek, maar vooral de Duitse vorsten hadden een betrouwbaar systeem opgezet. Toch vraag je je af, hoe dikwijls iets onderweg verloren raakte: het waren roerige tijden; zo werd juist tussen 1756 en 1763 in Europa de Zevenjarige Oorlog uitgevochten tussen de grote mogendheden; rampspoed alom! Maar pas op! Ik mag niet mijn boekje te buiten gaan. We hebben het immers over de Zutphensche Almanach. Daarin heeft onze Henricus ook opgenomen het Handboekje van de Heeren Regenten en Hooge Amptenaren en Officianten, aangevuld met een lijst van de Heeren van de Ridderschap.
Lange reeksen van klinkende namen met weidse titels en plechtige ambts-aanduidingen herinneren ons eraan, dat In den Jaare 1767 op het platteland de adel het voor het zeggen had; in de steden deelden Burgemeester en Schepenen de lakens uit. Naar de mening van burger of plattelander werd niet gevraagd.

99.27 *(03)*

Hier is een aardige vergelijking mogelijk met onze hedendaagse Achterhoekse Almanak. Dit goed verzorgde boekje vermeldt voor hetzelfde gebied alle namen van de gemeentelijke bestuurders, maar nu gekozen, volgens de heel andere ideeën van onze tijd.
Nu zijn we ongemerkt in de tegenwoordige tijd beland, maar nog even terug naar het begin. Zou Henricus van Bulderen zijn Privilegie, in 1757 verkregen voor vijftien jaar, helemaal hebben kunnen uitdienen? Dat is mij niet bekend, maar wel worden in het Nagelaten Werk van H.W. heuvel (Enschede 1973) stukken overgenomen uit de "Nieuwe Opregte Geoctrojeerde Provinciale Geldersche Almanak voor 1794", bij H. van Bulderen. Het lijkt er dus op" dat onze Henricus (of zijn zoon) het werk nog tientallen jaren heeft kunnen voortzetten, voor die tijd een prestatie van formaat!

Hoe is het de Zutphensche Almanak verder vergaan?

ZUTPHENSCHE
ALMANACH,
Op 't Jaar onses
HEEREN
JESU CHRISTI 1767.
Voorsien met de Vry-Jaar, Paarde, Beeste en Leer-Markten.
De Verandering van het Weer, met de Sons en Maans Op-en Ondergang.
NA DE NIEUWE STYL.
Te ZUTPHEN,
By HENRICUS van BULDEREN,
Met Privilegie.

ZUTPHENSCHE
ALMANAK,
VOOR HET JAAR
1926.
Voorzien van de Vrij-, Jaar-, Paarden-, Beesten, en Leerm., (waaronder *vele nieuwe Markten*) de verandering van het Weêr met de Zons- en Maans Op- en Ondergang.
Nadruk verboden.
Gedrukt ter electrische drukkerij van
W. J. THIEME & Cie.

Het is misschien aardig te vermelden, dat ik in mijn eigen papieren onlangs een exemplaar van de Zutphense Almanak voor het jaar 1926 aantrof, maar nu uitgegeven door de electrische drukkerij van W.J. Thieme & Cie. Frappant is dat het kalendergedeelte bijna precies gelijk is aan dat in de uitgave van 1767; zelfs de tekentjes en symbolen, die de verschillende markten aanduiden, zijn dezelfde!
Het aanhangsel is wat anders: marktberichten en verhaaltjes, plus een overzicht van de gebeurtenissen in het jaar 1925. Dit is een lange reeks van oorlogen en rampen, waaruit blijkt dat ook toen de eerste aandacht uitging naar kommer en ellende.

H. Post.

RUURLO ANNO 1899 (2e gedeelte)

De vorige keer beschreef ik 't gedeelte van Ruurlo bezuiden de spoorbaan naar Winterswijk, de bruggen in dat verhaal gingen over de Ruurlo'se beek (thans Baakse beek). Deze loopt vlak langs 't Kasteel Ruurlo, van hier uit gaan wij richting 't dorp Ruurlo, over eens de voormalige allee van Huize Ruurlo met slagboom. Links ziet U een schaapskooi van de boerderij 't Loo of te wel de Binneman, alsmede deze boerderij zelf, even verderop, meer aan de weg de boerderij de Schans, genoemd naar een oude schans. Maar voordien zijn wij de spoorbaan naar Winterswijk overgegaan, dezelfde dus als bij de grens Vorden-Ruurlo; daarbij staat rechts een seinhuisje met even verder het Stationsgebouw, een hoog gebouw met twee wachtlokalen. Het diende zeven sporen, meest voor goederenvervoer. Daartegenover is het Logement en Koffiehuis van H. ter Vrugt en Hotel de Jager van S. Arfman. Iets verderop het bedrijf van de familie Teger met de Stoomkorenmolen de Agatha. De R.k.-kerk komt dan ook al in zicht, ontworpen door de landelijk zeer bekende architect P.J. Cuypers en gebouwd in 1869-1870; gesticht bij legaat door Th.J.M.M. baron van Dorth tot Medler.
Nu terug naar de Vordenseweg en op de hoek waar wij de Dorpsstraat inslaan treft u "Het Wapen van Ruurlo" aan, waar de familie Avenarius de scepter zwaait. Later zal dit hotel Avenarius gaan heten. Tegenover dit hotel is de Manufacturenzaak ten Bosch. Als het donker wordt is de Dorpsstraat verlicht met petroleumlantarens. Wij laten nu de Wiersseweg links liggen en komen bij een andere winkel voor manufacturen en rookwaren, die van mevrouw Walfoort. Haar man is dierenarts en diverse malen moet hij dit jaar ernstige veeziektes melden, namelijk mond- en klauwzeer op verschillende plaatsen en miltvuur op de Formerhoek. Deze laatste gevaarlijke ziekte is overgekomen met schapen uit Schotland. Ook is er in een groot gedeelte van Ruurlo een verbod op vervoer van varkens en vee. Dr. B.A. Walfoort maant de boterfabriek de ondermelk voor de kalveren goed te koken.
Op de Groenloseweg woont dokter H.W.C.E. Hofstede; zijn praktijkhuis heet Huize Roderlo (thans weer pension). Deze arts constateert in het begin van het jaar diphteritus, een gevaarlijke keelziekte. Beide doktoren kunnen zich alleen met paard en wagentje of op de fiets verplaatsen. De vroedvrouw is W.A. Ouwerkerk.
Op deze groenloseweg moet ook nog tol betaald worden; deze tolheffing zal in 1904 worden opgeheven.

De familie Coerman int de tol.

Eenzelfde typisch laat 19de eeuws huis bevindt zich een weinig terug en heet 't Rikkelt of Rikkelo (denk aan het Rikkelders kamp), later Quisisana genoemd. Dit huis was oorspronkelijk voor de familie van Heeckeren gebouwd, was later tijdelijk Gemeentehuis, toen tot 1985 Waterschapsgebouw. Nog iets verderop treft u de Herberg van Lievestro.

Wij keren nu terug en zien op de hoek Groenloseweg – Stationsstraat (later Domineesteeg) de winkel van bakker van Langen, voorheen de Herberg 't Rode Hert. Op deze hoek slaan we de weg in die later de Domineesteeg zal heten; niet zo verwonderlijk want hier woonden vele dominees op de Wheme (pastorie). Aan het einde van deze korte weg is links het Naaldenberg, later herbouwd en villa Coppee geheten, genoemd naar één van de doktoren die er zouden wonen. Nu is dit gebouw verbouwd voor de RABO-bank. In deze tijd was er overigens nog geen bank in het dorp.

99.29 *(05)*

Wij zijn nu terug in de Dorpsstraat en zien aan de overkant Huitink de smid, waar later rijwielen en auto's verkocht worden. 't Kerkplein komt ook al in het zicht met de N.H.-kerk, oorspronkelijk de Katholieke kerk St. Willibrord. Zij dateert van de 14de eeuw, de toren is van de 15de eeuw en een zijbeuk is aangebouwd in de 19de eeuw. Op het Kerkplein is ook het witgepleisterde Gemeentehuis, voorheen schoolgebouw. Een fraaie pomp staat ervoor.
Op de hoek Stationsstraat – Dorpsstraat is bakker Van der Meij, later café 't Witte Peerd. Daarnaast staat logement in de Klok van Hendrikus Esselenbroek, later is dit hotel Klein Haar en nu is dit café-restaurant "De Luifel". Vervolgens aan die zijde kruidenierswinkel J.C. Hesselink, dan komt tapperij de Kroon, later de Keizerskroon van H.J. Esselenbroek. Daar schuin tegenover is de Dorpsschool van 1883, nu de bibliotheek.
Op deze school zijn 228 kinderen; hoofd der school is de nu nog bekende Kerst Zwart, schrijver van diverse boeken over streekgeschiedenis en boeken over de natuur. Na de Dorpsschool komt 't huis, genoemd de Suikerpot, bewoond door J. Flothuis, rentmeester van Huize Ruurlo. Links is nu de Wildenborchseweg, alwaar de Roomboterfabriek, later genaamd "De Volharding" staat die dan een paar jaar in bedrijf is.
Laten we de Wildenborchseweg links liggen, dan zien wij bij de splitsing Barchemseweg en de Borculoseweg de bakkerij Kerkhoven. Verder de Barchemseweg op staat de Hervormde Kapel van 1885, in gebruik bij de Evangelisten. Nog wat verder is de Marechausseekazerne en daarna 't oeroude bos "de Olden Got"; in 1853 opnieuw bepoot met eiken.
Wij keren nu terug en gaan de Borculoseweg op. Daar staat een eeuwen oude Kroezeboom, vanwaar wij links de windmolen Agnetha in het vrije veld zien. Deze molen is net als de vernoemde stoomkorenmolen naar een freule van Heeckeren genoemd en dateert uit 1851. Zij maalt koolzaad tot olie en ook het aangeleverde graan; nu zaagt zij hout.
Alvorens det dorp te verlaten moet nog het een en ander over het dorpsleven worden vermeld. Er zijn 2751 inwoners, waarvan 271 in de dorpskern en 2480 in 't buitengebied. De totale oppervlakte van het dorp is 6500 bunder (hectare). Een postkantoor heeft Ruurlo nog niet, wel een hulppostkantoor in de Dorpsstraat (nu nr 17). De brievengaarder is G. Meulenkamp, als postbode wordt aangesteld J. Lusink, niet alleen postbode doch ook de bode van de gemeente Ruurlo, rijkswachter en koster der N.H.-kerk. De laatste twee functies heeft ook collega D.W. Navis. Het hulppostkantoor is in de winkel voor rookwaren van G. Meulenkamp. Kort erna wordt een nieuw winkelpand gebouwd, nu op Dorpsstraat 19.
De oudste vereniging is de muziekvereniging Sophia's Lust, daarna volgt een dorpsvereniging, opgericht in 1898 met als doel: ontwikkeling van het landbouwbedrijf in de gemeente Ruurlo. Dan komt de Weerbaarheidsvereniging Wilhelmina, en zij kan nu in 1999 haar honderdjarig bestaan vieren. Er is een schietbaan van 205 meter op het Langenbarg aan de Borculoseweg. De circa 50 leden houden in september haar eerste oefening en voorzitter J.P. Avenarius reikt de eerste prijs uit aan S. Arfman.
Meer dan drie verenigingen zijn er niet, met uitzondering van diverse toneelverenigingen, verdeeld over 't dorp en de diverse buurtschappen. Deze zijn benoorden de spoorbaan de Everwenninkhoek, Brouwershoek, Brinkmanshoek, Nieuwenhuishoek en 't Noordelijk Broek, alwaar de Meibeek door meandert.
Markt is er op maandag.
Instellingen van weldadigheid zijn twee ongesubsidieerde Diaconiebesturen, de N.H.-diaconie en de R.K.-diaconie. Door de gemeente worden twee behoeftigen betaald.
Bij de eeuwwisseling was het landschap en het dorp nog op haar mooist. De Dorpsstraat nog geplaveid met kasseien en nog beplant met vele loofhoutbomen. Het buitengebied met een grote diversiteit aan gewassen: tarwe, rogge, gerst, haver, boekweit, bonen, erwten, aardappelen, fabriekssuikerbieten, koolzaad, vlas, mangelwortels, koolrapen, wortels en sluitkool. Er zijn graslanden, hooilanden en vrijwel elke boerderij heeft een boomgaard met appelen, peren, kersen en pruimen.

Ruurlo is voornamelijk een agrarische gemeente en in deze beschrijving worden alleen personen en bedrijven vermeld die in het jaar 1899 zijn opgevallen. Zeker zullen er enkele zijn overgeslagen, die vermeld hadden moeten worden.
Na honderd jaar is het echter niet allemaal zo gemakkelijk te traceren.

M.J. barones van Heeckeren van Kell-van Tets.

Bronnen:
Archief gemeente Ruurlo.
F. Toevank.

De Dorpsstraat rond 1900

OUDE BEGRAFENISGEBRUIKEN IN HET GELDERSE.

Was een gezinslid gestorven dan werd eerst de naaste buurman 'den noodnaober of doonnboer' ingelicht. Hij riep de andere buren bijeen, en begaf zich naar het sterfhuis waar de buurvrouwen (soms ook de mannen) de overledene aflegden. D.w.z. dat de overledene werd gewassen, een man werd natuurlijk ook geschoren, en het doodskleed, moest aangetrokken worden.
Eindelijk kon dan het hennekleed, dat de bruid vaak vlak voor het huwelijk al voor beide had vervaardigd, uit het kabinet gehaald worden en als laatste kledingstuk van de overledene fungeren. Vaak was de naald waarmee het gemaakt was nog in de stof gestoken, en op de onderrand waren meestal de initialen van de gestorvene geborduurd. Een dergelijk kledingstuk mocht niet op zondag vervaardigd zijn, daar anders de geest niet van het lichaam zou scheiden.
Meester Klokman uit Zelhem verteld in het verhaal over SmoksHanne, die zo'n zwaar sterfbed had dat ze de buren vroeg haar het hennekleed uit te trekken, waar ook op zondag aan gewerkt was, waarna rustig insliep. Ook het bliksemssnel wegtrekken van het hoofdkussen werd wel aangewend om de dood een handje te helpen.

Nadat de overledene was afgelegd werd de kist, die inmiddels door de noodnaober bij de plaatselijke timmerman, die in de verste verte geen familie van de overledene mocht zijn, was besteld, opgehaald en onder het liekspier op de deel geplaatst waarna de overledene er ingelegd. Het beddestro werd gebruikt om op de bodem van de lijkwagen te leggen. Deze lijkwagen en de paarden die ervoor liepen, werden beschikbaar gesteld door den noodnaober of doonnboer, die de eer had de overledene naar het kerkhof te mogen rijden.
De noodnaober had intussen de verdere taken onder de buren verdeeld, zoals het doen van aangifte van overlijden op de gemeentesecretarie, het aanzeggen in de buurt en bij de naaste familie. De kosten werden ook door de gezamenlijke buren gedragen. Dit veranderde rond de jaren dertig, toen het gebruik van briefjes trekken in zwang kwam, de laagste inschrijver bleef er aan hangen. Voorwaar geen vooruitgang.
In het sterfhuis werd de klok stilgezet, en de spiegels werden andersom gehangen of met een zwarte doek afgedekt. Over het witte roesje om 'den bozem' werd een zwart schoorsteenkleedje aangebracht. De luiken werden zodanig gesloten (aangezet) dat ze nog maar een spiertje licht doorlieten.

Met de dood had ook de rouw zijn intrede in de woning gedaan, en alle blinkende voorwerpen werden weggeborgen of afgedekt, onnodige geluiden werden vermeden. In de tijd dat de buurmannen druk waren met het aanzeggen begonnen hun vrouwen met de voorbereidingen van het begrafenismaal.
Toentertijd ging de hele familie in de rouw. Alle kleding van mannen, vrouwen en kinderen moest zwart zijn. Was dit met het zondagse goed vaak al het geval, nu werd ook de dagelijkse dracht hierin betrokken. De kanten knipmuts met de prachtige versieringen werd vervangen door een muts van tule, die met een glad lint onder de kin vastgeknoopt werd. De 'kipse' -het zwarte mannenpetje- werd aan de linkerkant van een zwart krippen strikje voorzien, en de roodbonte zakdoeken werden vervangen door zwartbonte.

De zware zilveren horlogeketting werd vervangen door een exemplaar van kunstig gevlochten paardestaarthaar of door een zwart linnen band.
Ook namen de vrouwen, zolang ze in de rouw waren, geen kerkboek met een gouden slot mee naar de kerk, een zílveren slot kon er nog net mee door. Het was gebruikelijk dat om de hoge hoed der mannen een dofzwarte band zat, en soms kwam het voor dat de dragers een krippen sluier over de hoed droegen.
In later tijden werd het dragen van de zwarte kleding wel vervangen door een zwarte rouwband om de arm, of een zwart "wybertje' dat op de mouw werd genaaid.

De eerste zondag na de begrafenis ging de oudste mannelijke persoon uit het sterfhuis met de hoge hoed op naar de kerk, op deze wijze bracht hij de rouw in de kerk. Het dragen van de rouwkleding duurde, als een der ouders echtgenoten of kinderen uit het gezin overleed, twee jaar en twaalf weken. Voor ooms en tantes een half jaar en drie weken, voor neven en nichten drie maanden en drie weken, en voor achterneven en nichten zes weken.
Op deze manier kwam het voor dat mensen met een grote familiekring vrijwel voortdurend in de rouw waren.

Zo gaat het verhaal over een jongetrouwd boerenvrouwtje waaraan men vroeg waarom ze in de rouw liep:"Och jao, iej wet wal, mien schoonva is veur ne good joor elejen veur de tweeden maol etrouwd, poh zee, noe is door veur veertien dage trugge 'n dood kind geboorn." Er werd dus gerouwd om een doodgeboren halfbroer van haar echtgenoot.

In afgelegen buurtschappen is nog lang vastgehouden aan het begraven per boerenwagen. Het lijk werd vanaf de deel, waar de kist onder het liekspier gestaan had, met de voeten vooruit door de voordeur het huis uitgedragen naar de boerenwagen. (In sommige streken was het zelfs gebruikelijk dat deze deur nadien onder behang werd weggewerkt, ook werd de deur wel verstopt achter een zware kast.)
In Ruurlo bestond blijkbaar een afwijkend ritueel daar J.S. van Veen in 1917 vermeld dat daar de dode aan de achterdeur werd uitgedragen. Of maakte hij een vergissing omdat indertijd de boerderijen vaak nog met het achterhuis naar de weg stonden, en de voordeur zich hier dus aan de achterzijde der woning bevond? Op de laag beddestro die dus eerst op de bodem van de wagen was uitgespreid werd de kist geplaatst, waarop als de echtgenoot de overledene was, zijn vrouw gehuld in een zwarte omslagdoek plaatsnam. -elders gebeurde het wel dat op alle vier de hoeken een vrouwlijk familielid zat, diep voorovergebogen onder de rouwdoek-. In Ruurlo was deze rouwdoek tweekleurig, onderweg naar het kerkhof (waarbij een vaste route werd gebruikt) werd de zwarte kant gedragen, op de terugweg keerde men de doek om en werd de bonte binnenzijde naar buiten gedragen.

Soms reed voor de naaste familie een rijtuig mee, maar meestal liep de rest van de familie met de belangstellenden vanaf het huis naar de kerk achter de wagen, en ná de uitvaartplechtigheid naar het kerkhof,en dat was vaak een hele tippel. Deze helweg of doonnweg liep in Ruurlo vanuit de kerk door de kom van het dorp over de Borculoseweg langs de Kroezeboom. Vanuit de kerktoren had men toen nog een vrij uitzicht over de es, bij het passeren van de Kroezeboom werd begonnen met het luiden. Hierdoor kreeg deze boom de naam 'luubusse'.

Vaak werd na de begrafenis een broodmaaltijd voor de gasten gegeven 'naogrove ehollen' waarbij de droefenis ver te zoeken was. Dit gebruik was echter al niet meer zo uitbundig als in de achttiende, en de eerste helft van de negentiende eeuw, waarin deze gelagen vaak ontaarden in een drinkgelag. Zó erg zelfs, dat ze door de overheid verboden werden.
Dit gebeurde aan de hand van plakkaten, waarin beschreven werd wat er wel en niet mocht, we laten U hier zien wat of zo'n plakkaat van 3 november 1741 inhield.

Het was aan inheemse schooiers of bedelaars verboden op straffe van 'exemplaire correctie'-geseling of gevangenisstraf- zich op het platteland in de nabijheid van huizen op te houden waaruit 'n dode uitgedragen werd, of bij zo'n gelegenheid geld te vragen. Ook de persoon die zo'n bedelaar geld gaf, kon op een fikse boete rekenen.

Aan de rouwmaaltijd die op de begrafenis volgde mochten niet meer dan achttien gasten deelnemmen, dit alles op straffe van vijftien Carolusguldens -dat waren goudstukken met een waarde van twee pond Vlaams, of wel twaalf gulden Hollands geld- voor iedere genodigde boven achttien jaar! Deze boete moest betaald worden door de gastheer en de genodigden tesamen. De bedoeling van dit plakkaat was het misbruik tegen te gaan, dat bij rouwmaaltijden van spijs en drank werd gemaakt, en heel dikwijls de financiële draagkracht van de erfgenamen vér te boven ging.

Door het oprichten van begrafenisverenigingen, die al weldra overgingen tot het aanschaffen van een lijkkoets, werd het beschikbaar stellen van de wagen, en het rijden van de 'noodnaober of doonnboer' met daarbij het plaatsnemen van de vrouwen op de kist overbodig.
Wel was het nog lang zo dat de kosten van het rijden met de lijkkoets door de 'doonnboer en de naobers' betaald werden. Zelfs tot in de tijd waarin de auto al in gebruik was. Ook het aanzeggen Door de buurt word al lang niet altijd meer gedaan.
In Ruurlo was in onze jeugd de heer Dokter, hij woonde in de Wilhelminalaan, aanzegger. Hij ging met een steek dwars op zijn hoofd geplaatst, zwarte linnen handschoenen aan, en in een lange zwarte jas vol tressen gekleed, langs de deuren om de rouwkaarten af te geven.

De enige keren dat wij in Ruurlo (na de tweede wereldoorlog) nog het vervoer van de overledene naar het kerkhof per boerenwagen meemaakten, was na het overlijden van een lid van de familie Van Heeckeren van Kell die deze traditie in ere hield. Veel van deze gebruiken rond het overlijden, zo niet alle, zijn door de tijd ingehaald. Ook de lijkkoets is al lang uit het straatbeeld verdwenen, en vervangen door een auto.
Toch zie je de laatste jaren zo nu en dan een foto in de krant, waarop iemand nog per lijkkoets of lange boerenwagen naar de laatste rustplaats wordt gebracht.
Vaak gaat het dan niet zozeer om de koets, maar om de prachtige Friese paarden die ervoor gespannen zijn. Omdat de overledene een fervente 'peerdeklaos' was...

Wim Bluemers 6 maart 1997

bronnen.: Drie maandelijkse bladen deel 2 - 1917,pag.57
Jac.Gazenbeek Jubileumnr. Nwe.Apeldoornse courant 1953
Kerst Zwart, Graafschapse geschiedenissen. 1934 pag.164
Eigen waarnemingen en volksmond.

NIEUWE AANWINSTEN VOOR ONS MUSEUM

Met het vinden van een geschikt onderkomen voor onze oude landbouwwerktuigen wil het momenteel nog niet zo vlotten. De voorzitter houdt u in elk nummer van de Kroezeboom wat dat betreft op de hoogte van de moeizame vorderingen. Maar wat de verzameling zelf betreft worden we regelmatig verrast door nieuwe aanwinsten van mensen in Ruurlo en directe omgeving, die het de moeite waard vinden dat hun oude spullen bewaard blijven en in de toekomst een nuttige functie krijgen. Bij de familie H. Weenk, Brandenborchweg 2 onder Vorden mochten we bijvoorbeeld een slijpsteen voor messen van een maaibalk ophalen. Plus nog een bascule met gewichten, een kistje voor op een kleedwagen en een patronenkist uit de Tweede Wereldoorlog. Verder mochten we van mevr. Fokkink aan de Rommerderdijk 2 onder Vorden een vlashekel in ontvangst nemen (met de tekst: 'A. Meulenbrugge 1884'), enkele schotten van een oude wagen, een inspan en een deegzomp.
Bij mevr. Roerink aan de Tolhutterweg ('Frank') gingen we op bezoek voor enkele apparaten die gebruikt werden bij de vlasverwerking, plus nog een snijzomp en een zaaimachientje voor mangels en bieten.

Door zoon Karel Roerink, tegenwoordig woonachtig in Barendrecht, werd ons tegelijkertijd een oude boerenwagen geschonken. Die wagen is nog gebouwd door de gebroeders Huitink van de smederij in de Dorpsstraat, de latere garage.

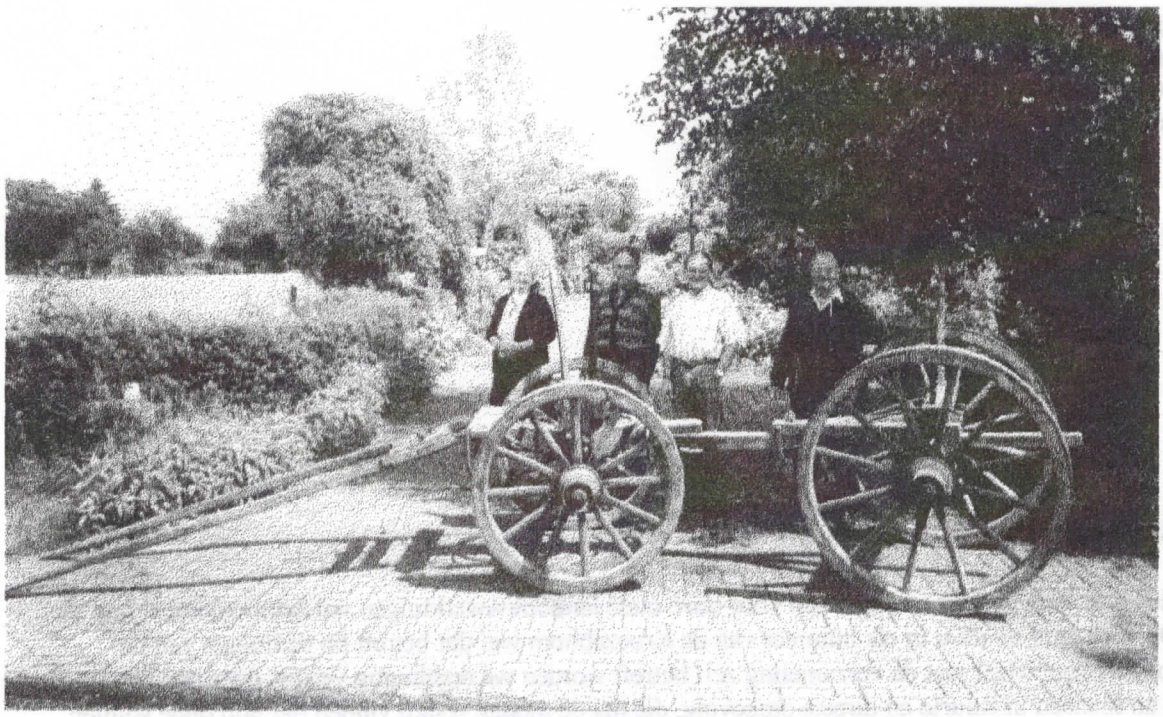

Iedereen vanaf deze plaats nogmaals hartelijk dank voor de werktuigen die we in ontvangst mochten nemen. We zullen er zorgvuldig mee omspringen en zorgen dat het behouden blijft voor de toekomst. We hopen dat we samen met de gemeente binnen niet al te lange termijn nu eens echt knopen kunnen gaan doorhakken wat betreft de locatie. Het wordt tijd dat we dit stukje verleden nu eens kunnen laten leven voor een breder publiek, want daar is het ons bij 'Old Reurle' uiteindelijk om begonnen. We houden u op de hoogte.

J. Oonk.

SUDSIDIES BOERENLEENBANK

Dat de vroegere Coöperatieve Boerenleenbank “Ruurlo” binnen de gemeente Ruurlo ook al sociaal bezig was blijkt uit het onderstaande overzicht.
Het gaat hier om de subsidies, die de bank in 1953 aan diverse verengingen en instanties verleende.
Deze lijst is een bijlage bij het jaarverslag van 1953 van de boerenleenbank.

Bijlage II

SUBSIDIES 1953.

1. Landelijke Rijvereniging (f 50.— + f 60.—)	f 110.—	
2. Nutpluimveefokvereniging	„ 25.—	
3. Ver. vlg. de landarb.wet	„ 25.—	
4. Rundveefokvereniging Heurne	„ 25.—	
5. B.O.L.H.	„ 25.—	
6. Varkensfokver.	„ 15.—	
7. Varkensfokdag Groenlo	„ 25.—	
8. Veren. v. d. Telefoonaansluitingen	„ 100.—	
9. A.B.T.B.	„ 15.—	
10. Ver. v. Plattelandsvrouwen	„ 35.—	
11. C.B.T.B.	„ 10.—	
12. Rattenbestrijding	„ 75.—	
13. G.M. v. Landb. (t.b.v. Zeeuwse Mij. v. L.)	„ 25.—	
14. Discussiegroep	„ 94.—	
15. Landbouwproefveld	„ 91.83	
16. Rundveekeuring	„ 150.—	
17. Bijdrage tankauto	„ 207.38	
		f 1.053.21
18. Schuttersvereniging	„ 25.—	
19. Kleuterschool	„ 200.—	
20. Veren. v. Ziekenverpleging	„ 200.—	
21. Veren. v. T.B.C. bestrijding	„ 100.—	
22. Volksbibliotheek	„ 50.—	
23. IJsclub	„ 30.—	
24. Sophia's Lust	„ 40.—	
25. Padvinders (v. Heeck. v. Kellgroep)	„ 30.—	
26. Padvindsters (Kabouters)	„ 25.—	
27. Ver. v. Vreemdelingen Verkeer	„ 15.—	
28. Kinder herstell. en Vac. kolonies	„ 50.—	
29. Rijwielpadvereniging Zieuwent	„ 35.—	
30. Ned. Roode Kruis, afd. Ruurlo	„ 35.—	
31. Hoofdbestuur Ned. Roode Kruis	„ 50.—	
32. Schoolfeestcommissie	„ 50.—	
33. Schietvereniging	„ 10.—	
34. Oliebollenactie Serooskerke	„ 25.—	
35. Oranjebestrijding	„ 25.—	
36. Kankerbestrijding	„ 10.—	
37. Tocht Ouden van Dagen	„ 25.—	
38. Kanarietentoonstelling	„ 10.—	
		f 1.040.—
	Samen	f 2.093,21
39. Nationaal Rampenfonds		„ 1.260.—
	Totaal	f 3.353,21

De heren G.J. Kamperman (Hagenbeek) en G.J.Kl. Wassink waren fietsenverkopers rond 1905. Het lijkt wel een reclamefoto, met die glanzende rijwielen.
(Collectie heer Toevank)

LEDENAVONDEN SEIZOEN 1999-2000. Extra bijlage.

De agenda voor het gehele seizoen is nog niet geheel compleet, en door het ziek zijn van Reina, zullen enkele bestuursleden de taak van haar gedeeltelijk overnemen tot ze weer van de partij kan zijn.
De reeds vastgelegde afspraken laten we onderstaand volgen, zodat u uw agenda in ieder geval kunt bijwerken.

13 oktober 1999. De heer G. de Graaf uit Barneveld, bij onze vereniging wel bekend, houdt een dialezing met als titel:
Portret van een boerderij. 20.00 uur in de Keizerskroon, Dorpsstraat 15.

10 november 1999. De heer H. Harmsen, journalist en medewerker van Radio Gelderland, toont dia's van historie en tradities, folklore, en het doorwerken daarvan in deze tijd. Oude gebruiken met een achtergrond-verhaal, van Sinterklaas de foekepot en de pinksterkroon uit de Euregiostreek van Twente, Achterhoek en Liemers. 20.00 uur de Luifel.

8 december 1999. Klankbeeld-presentatie door A. van Roosendaal uit Ruurlo, met diverse klankbeelden zoals, natuur, bloemen, beken en bossen en zelfs potvissen op Ameland. 20.00 uur de Luifel.

12 januari 2000. De heer J. Berends, dialezing over het Nijenhuis.

9 februari 2000. Nog open

8 maart 2000. Algemene ledenvergadering en aansluitend (Samen met de Bibliotheek), boekbespreking door de heer Krosenbrink uit Corle.
Agenda ALV en verdere informatie zie Kroezeboom februari 2000.

12 april 2000. Samen met Lochem, in Barchem, leuk als er veel "Old Reurlsen" naar toe gaan. Maak vast " carpool-afspraken".
Programma van de organisatie Lochem wordt nog bekend gemaakt.

10 mei 2000. Seizoenafsluiting. Er wordt onderhandeld met de Berkelzangers, maar zeker is dat nog niet.